

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΙΧ. ΛΥΜΠΕΡΙΟΥ

Το Κομμουνιστικό Κίνημα στην Ελλάδα

ΤΟΜΟΣ Α

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

αιματηράς συγκρούσεις μετά της Αστυνομίας ή και του Στρατού, πρέπει να παύσουν. Δεν είμαι ούτε κεφαλαιοκράτης ούτε και κάπηλος των οικονομικώς υστερούντων. Συμπαθώ τους εργατάς περισσότερο αφ' ό,τι οι υπέρ αυτών φωνασκούντες και εκστρατεύοντες...

Οι άνθρωποι αυτοί οι οποίοι υπενήργησαν και τας προηγηθείσας απεργίας έχουν παρασκευάσει δι' αύριον πολύ επικίνδυνον και πολύ γενικωτέραν απεργιακὴν κίνησιν, απαιτούντες να παύση η κυβέρνησις ενδιαφερομένη υπέρ των εργατών, ίνα μη παύση θεωρουμένη ως αναγκαία η παρέμβασις μεσολαβούντων.

Αι δύο αὐταὶ πηγαὶ ανησυχίας, η κίνησις των αποτάκτων, όπως τύχουν αμνηστίας και επανέλθουν εις τον ενεργόν στρατόν, και η κίνησις της ηγεσίας των εργατικῶν, όπως αὐτὴ αναγνωρισθῆ ως η μόνη δυναμένη να συντελέσῃ εις την ευτυχίαν των εργατῶν, αλληλοβοηθούνται και αν ἔτι δεν συνεργάζονται οργανικῶς. Αλληλοενθαρρύνονται ὁμως διότι ενισχύουν ἀλλήλας εις ἀντίδρασιν κατὰ της κυβερνήσεως. Εάν αι πηγαὶ ἀπειλῆς ἀνωμαλιῶν στερεύσουν, δημιουργεῖται ἀτμόσφαιρα εὐνοοῦσα γόνιμον κοινωνοφελή εργασίαν. Εάν ὄχι, προβλέπω μετὰ πεποιθήσεως τα μάλιστα δυσσίωνα για το μέλλον.

Αλλά μέχρις ου στερεύσουν αι πηγαὶ της ανησυχίας, ἀνάγκη να παραμερίσουν προσωρινῶς οι τροφοδοτοῦντες αὐτάς. Και ίνα επιτευχθῆ τούτο απαιτοῦνται μέσα διάφορα των υπό του Συντάγματος παρεχομένων. Δεν προτείνω να παραταθῆ ἐπ' ἀπειρον η ἀναστολή διατάξεων του Συντάγματος, οὔτε ζητῶ υπέρ εμοῦ την κυβέρνησιν. Προσφέρω τελευταίαν υπηρεσίαν μου εις τον Βασιλέα και την Πατρίδα. Εάν ο Βασιλεὺς νομίζει ὅτι υπερβάλλω τους κινδύνους και ὅτι δύναται δι' ἄλλων προσώπων και ἄλλων μέσων να προφυλάξῃ την Ελλάδα ἀπὸ αιματοχυσιῶν, είμαι πρόθυμος ως και ωφείλω, να καταθέσω αυτοστιγμεί την ἐντολήν. Δεν θα ἀντιδράσω οὔτε ἐγὼ οὔτε οι φίλοι μου πολιτικοὶ κατὰ της διαδόχου κυβερνήσεως. Διὰ νοθεσιῶν και προτροπῶν προς πάσαν κατεύθυνσιν θα προσπαθῆσω να την βοηθῆσω. Αλλ' ουδεμίαν ἔχω ἐλπίδα ὅτι θα ἐπιτύχω το ποθούμενον.⁽¹⁶⁾

στ) Η κήρυξη της δικτατορίας Μεταξά

Ο Βασιλιάς Γεώργιος Β', παρά την σαφή αντίθεσή του προς το δικτατορικό καθεστώς, πείστηκε τελικά από τα σοβαρά επιχειρήματα του πρωθυπουργού να συναινέσει στην εγκαθίδρυση δικτατορίας. Κάτω από τη σκληρή πραγματικότητα της πολιτικής κατάστασης και μετά την αποτυχία των προσπαθειών του να επιτύχει την κυβερνητική συνεργασία των αστικών κομ-

μάτων κι ενώ η διεθνής κρίση κορυφωνόταν, άλλη διέξοδος στην πολιτική κρίση δεν φαινόταν να υπάρχει. Έτσι, ύστερα από την πολύωρη συνεργασία του με τον πρωθυπουργό, δέχθηκε να υπογράψει τα σχετικά διατάγματα με την προϋπόθεση της πρόσκαιρης διάρκειας της σχετικής συνταγματικής εκτροπής. Η ειλικρίνεια του Βασιλιά για τον προσωρινό χαρακτήρα της συνταγματικής εκτροπής τεκμαίρεται και από το σαφές περιεχόμενο του συγχαρητηρίου τηλεγραφήματός του προς τον πρόεδρο της κυβέρνησεως Ι. Μεταξά, που του το έστειλε με την ευκαιρία της πρώτης επετείου της δικτατορίας. Τούτο έχει ως εξής:

Κέρκυρα 3.8.1937

Πρόεδρον Κυβερνήσεως Μεταξάν, Αθήνας

Αναμιμνησκόμενος σήμερον τον μέγαν και άμεσον κίνδυνον όστις προ έτους ηπειλει την φιλάτην πατρίδα και όστις ηνάγκασεν εις λήψιν των εκτάκτων, ως δε ελπίζω προσωρινών μέτρων, δι' ών εδέησε να αντιμετωπισθή, απευθύνω υμίν μετά βαθείας συγκινήσεως τας εγκαρδίας μου ευχαριστίας και ειλικρινή συγχαρητήρια δια την σύντονον και επιτυχή προσπάθειαν ήν η υπό την υμετέραν προεδρείαν κυβέρνησις μου κατέβαλε προς αποτροπήν απειλήσαντος δυσεπανορθώτου κακού. Εύχομαι δε όπως το επί της υμετέρας πρωθυπουργίας συντελεσθέν γόνιμον έργον επιτρέψη ταχέως την εν ομονοία σύμπραξιν πάντων υπέρ της κοινής ευημερίας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β' (17)

Η σημασία του τηλεγραφήματος για την επιθυμία του Βασιλιά να επιστρέψει η πολιτική ζωή στη συνταγματική νομιμότητα καθόλου δεν μειώνεται, επειδή η ραγδαία επιδείνωση της διεθνούς κατάστασης δεν επέτρεψε κατόπιν την πραγματοποίησή της.

Ο Μεταξάς, αφού έλαβε την εντολή του Βασιλιά, μετέβη άμέσως από τα Ανάκτορα στο Υπουργείο των Εξωτερικών, όπου είχε συγκαλέσει από πριν τους Υπουργούς για Συμβούλιο στις 8 μ.μ.

Δεν είχε ληφθεί κανένα έκτακτο μέτρο. Ο πρωθυπουργός δεχόταν ιδιαίτερος τους προσερχόμενους υπουργούς και τους ανακοίνωνε την απόφαση κήρυξης της Δικτατορίας. Από τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου διαφώνησαν με την απόφαση οι Γ. Ματζιβίνος, υπουργός Οικονομικών, Δ. Ελευθεριάδης, υπουργός Προνοίας και Αρ. Βαλαωρίτης, υφυπουργός Οικονομικών οι οποίοι και υπέβαλαν τις παραιτήσεις τους. Όλοι οι άλλοι υπέγραψαν τα σχετικά Διατάγματα: α) «περί αναστολής των άρθρων 5, 6, 10, 11, 12, 14, 20 και 95 του Συντάγματος» και β) «περί διαλύσεως της Γ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων», τα οποία και δημοσιεύθηκαν άμέσως στην Εφημε-

ρίδα της Κυβερνήσεως (Φύλλο αρ. 324, τεύχος Α' της 4^{ης} Αυγούστου 1936). Το μόνο μέτρο που έλαβε η κυβέρνηση κατά την ημέρα της επιβολής της δικτατορίας ήταν η απαγόρευση της έκδοσης και κυκλοφορίας των πρωινών εφημερίδων της 5^{ης} Αυγούστου 1936, ενώ στις απογευματινές δημοσιεύθηκαν τα Διατάγματα με τις εισηγητικές εκθέσεις. Η αστυνομία επίσης προέβη στην σύλληψη ορισμένων στελεχών του Κ.Κ.Ε.

Η κήρυξη της δικτατορίας αιφνιδίασε τους πάντες κι έτσι δεν σημειώθηκε κανένα επεισόδιο. Ο αρχηγός του Κ.Κ.Ε. Ζαχαριάδης, αναφερόμενος στις συνθήκες επιβολής της Δικτατορίας Μεταξά, γράφει:

Πριν, όμως, «ωριμάσει ο καρπός για κόψιμο», πριν δηλαδή φτάσει η στιγμή για το αποφασιστικό χτύπημα, ο εχθρός διάλεξε αυτός τη στιγμή έχοντας περισσότερο ευνοϊκές γι' αυτόν τις βαλκανικές και διεθνείς τότε συνθήκες...⁽¹⁸⁾

Επίσης, για τις συνθήκες κήρυξης της δικτατορίας Μεταξά, η έγκυρη αγγλική εφημερίδα «Τάιμς» σε δημοσίευμα του τότε ανταποκριτή της στην Αθήνα, τονίζει την έλλειψη οιασδήποτε ταραχώδους εκδηλώσεως, και παρατηρεί ότι τα μέτρα τα ληφθέντα εν υπουργικώ συμβουλίω εγένοντο γενικώς ανεκτά παρά των ηγετών των κομμάτων και των βουλευτών των οποίων η αποζημίωσις εδόθη εις το υπουργείον Αντιλήψεως. Η ενέργεια του κ. Πρωθυπουργού επηρεάσθη κυρίως εκ της ασυμφωνίας των κομμάτων και εκ της ματαιώσεως πάσης συνεργασίας. Ο φόβος ότι ο Βασιλεύς, εγκρίνας την παρέκκλιση εκ του Συντάγματος, θα αποστερηθή των δημοκρατικών συμπαθειών είναι αβάσιμος. Ο λαός επιθυμεί να παράσχη εις τον κ. Μεταξάν την ευκαιρίαν να πράξη κατά δύναμιν.

Ο κ. Μεταξάς όστις υπεστηρίζετο (διέθετε) μόνον υπό 7 βουλευτών, δεν επιδιώκει προσωπικές διεκδικήσεις. Η ικανότης του γενικώς ομολογείται και διετέλεσεν υπέροχος αρχηγός επιτελείου. Έχει τον στρατόν όπισθέν του και, εφ' όσον απολαύει της εμπιστοσύνης του Βασιλέως, ο Λαός αναμένει τα αποτελέσματα των μέτρων του άνευ προκαταλήψεως. Εάν ο κ. Μεταξάς δυναθί ν' απαλλάξη την Ελλάδα εκ του εφιάλτου των φατριαστικών αντεγκλήσεων, θα βελτιώση τας σχέσεις εργατών και εργοδοτών και θα επιτύχη εκεί που οι προκάτοχοι του απέτυχον.⁽¹⁹⁾

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1. Δαφνή 1997, τ. Β', σ. 415.
2. «ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ», 24 Ιουνίου 1936.
3. Ι. Μεταξά, *Το προσωπικό του ημερολόγιο*, τόμ. 7, σ. 218.
4. *Το Κ.Κ.Ε. επίσημα κείμενα*, 4, σ. 371 και 376.
5. Στο ίδιο, σ. 388 και 390.
6. Ιωαννίδη 1979, σ.σ. 39-40.
7. «ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ», 17 Απριλίου 1936.
8. *Επίσημα πρακτικά της Βουλής, Συνεδρίασις Ε' της 25/4/1936.*
9. «ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ», 24 Ιουνίου 1936.
10. *Το Κ.Κ.Ε. επίσημα κείμενα*, 4, σ.σ. 292-293.
11. Ν. Ζαχαριάδη 1978, σ. 77.
12. Ι. Μεταξά, *Το προσωπικό του ημερολόγιο*, τόμ. 7, σ. 220.
13. Λιναρδάτου 1988, σ. 234 κ.εξ.
14. *Επίσημα πρακτικά της Βουλής, Συνεδρίασις της 24/4/1936.*
15. Μαρκεζίνη 1968, τ. 4, σ. 320.
16. Στο ίδιο, σ. 323 κ.εξ.
17. Ι. Μεταξά, *Το προσωπικό του ημερολόγιο*, τόμ. 7, σ. 266.
18. Ν. Ζαχαριάδη 1978, σ. 77.
19. «ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ», 17 Αυγούστου 1936.